

Summary

Life-time and Activities of Vaclovas Biržiška During the Years of 1940-1941

Silvija STAKLIENĖ

The article reveals an extremely intensive scientific, pedagogical and administrative activities of Vaclovas Biržiška during the period of 1940-1941.

After the reorganization of the Vilnius University in 1940, on January 1 the same year, a distinguished professor of the administrative law of the Law Faculty V. Biržiška was appointed a director of the Vilnius University Library. He performed the duties of the director till December 1, 1941 concurrently acting as a director of the Kaunas Vytautas Magnus University Library.

On September 1, 1940 by professor's efforts the Bibliology Chair was established at the Humanities Faculty of the Vilnius University. V. Biržiška became the head of the Chair. It was supposed to start operating during the autumn semester of 1941, but the war prevented from realizing the idea and good intentions. On December

1941, the Chair was transferred into the Philosophical Faculty of the Kaunas Vytautas Magnus University. V. Biržiška was delivering lectures for 4 academic hours a week till the University was closed in 1943.

During the years of 1940-1941, V. Biržiška had to endure both Soviet and German occupation. Due to the extremely difficult conditions, V. Biržiška decided to refuse his further managing of the Vilnius University Library. On December 1, 1941 by the order of P. Germantas, the chief counselor for education, he was dismissed from the duty of the director of the Vilnius University Library.

Professor returned to Kaunas and continued his work as a director at the Vytautas Magnus University Library and also, giving lectures at the Philosophy Faculty of the University.

UDK 01.001+014.12

Slapyvardžių išaiškinimo metodikos bruožai

Irena BARTAŠIENĖ

Kauno apskrities viešoji biblioteka, Radastų 2, 3000 Kaunas

Lietuviškosios spaudos tyrinėtojai susiduria su slapyvardžių išaiškinimo problema. Nors pastaruoju metu pastebimas dėmesys šiems klausimams, pasirodė ir reikšmingų darbų slapyvardžiams atskleisti¹, tačiau dar lieka daug neaiškumų bei ginčytinų dalykų.

Šio straipsnio tikslas - supažindinti su Kauno apskrities viešosios bibliotekos nacionalinės bibliografijos grupės slapyvardžių išaiškinimo patirtimi, sukaupia rengiant 1912-1917 m. laikotarpio periodinių leidinių publikacijų rodykles. Daugiausiai nagrinėjama iki šiol neidentifikuotų slapyvardžių išaiškinimo metodika.

Apie tai jau buvo rašyta², bet toliau redaguojant kartotekas, rengiant spaudai bibliografinius leidinius, susikaupė duomenų išsamesniam apibendrinimui. Manytume, kad ši patirtis galėtų būti naudinga ir kitiems tyrinėtojams.

Darbo pradžioje buvo naudojama V. Biržiškos "Lietuviškieji slapyvardžiai ir slapyvardės" (Kaunas, 1943. D. 1-2), bibliografiniais, žinyniniais leidiniais, monografijomis, kitų bibliotekų slapyvardžių kartotekomis. Pastebėjus, kad medžiaga labai išsklaidyta, ja sunku pasinaudoti ir lieka daug neaiškintų slapyvardžių, imtasi sudaryti pagalbinę sistemą, kurioje ji būtų sujungta. Buvo sudaromi įrašai, kuriuose užfiksuota tyrinėjamo laikotarpio ir artimiausių metų periodinių leidinių autorių pavardės, slapyvardžiai, minimų straipsniuose autorių pavardės bei duomenys apie juos (profesija, pareigos, gyvenamoji vieta ir kt.). Įrašai sugrupuoti pagal asmenvardžius abėcėliškai (asmenvardžių kartoteka - AK) ir vietovardžius (vietovardžių kartoteka - VK). Sukaupia medžiaga davė puikių rezultatų. Kaupiantis įrašams kartotekose, susidarė galimybė patikslinti arba nustatyti autorių tapatybę, jų vardus, vietoves, iš kurių jie rašė, išaiškinti, ar galėjo vienas ar kitas autorius rašyti konkrečiame periodiniame leidinyje ir t.t. Lyginant faktus pagal įvairius požymius, kaip matysime vėliau, išaiškėjo gana daug slapyvardžių.

Slapyvardžiai atskleidžiami per visą bibliografinio leidinio sudarymo laikotarpį. Dalis jų gali būti išaiškinta pačioje darbo pradžioje, kiti - sugrupavus įrašus arba tik redaguojant leidinį. Galima išskirti šio proceso tokius etapus:

- a) paruošiamasis (pradinis),
- b) bibliografinio aprašymo,

- c) įrašų grupavimo,
- d) redagavimo.

Pradiniame etape svarbu kaip galima išsamiau išanalizuoti medžiagą apie bibliografuojamą periodinį leidinį, jo pasirodymo aplinkybes, leidimo sąlygas, turinį, ideologinę pakraipą, redaktorius, bendradarbius ir kitus slapyvardžiams atskleisti reikšmingus faktus. Prieš pradėdant aprašyti periodinio leidinio straipsnius, buvo išrašomos autorių pavardės, slapyvardžiai, įrašai patikrinami kartotekose ir atskleidžiami dalies slapyvardžių autoriai. Periodinių leidinių komplektuose pasitaikantys įrašai ranka irgi padeda nustatyti slapyvardžiais pasirašiusių arba anoniminių straipsnių autorių pavardes. Pavyzdžiui, išaiškėjo L. Giros straipsniai 1915 m. "Vilties" komplekte.

Kai kurių straipsnių autoriai išaiškėja bibliografinio aprašymo metu, susipažinus su straipsnio turiniu ir konkrečiais faktais. Svarbu gali būti, ar autorius yra aprašomų įvykių dalyvis, tiesioginis stebėtojas, gyvenantis aprašomoje vietovėje, ar redakcijos darbuotojas, besiremiantis antriniais šaltiniais. Frazės straipsniuose "Mūsų miestelis...", "Mūsų parapija..." ir pan. nukreipia slapyvardžio aiškinimą konkrečios vietovės linkme. Pavyzdžiui, 1912 m. "Lietuvos žiniose" ir "Lietuvos ūkininke" buvo išspausdinti kriptonimu J.Z. pasirašyti straipsniai iš Giedraičių, prasidedantys vienodomis frazėmis: "Šiomet aš pasirūpinau gauti iš policijos leidimą knygas pardavinėti..."³. Jau iš tokio fragmento galima spręsti, kad autorius yra Giedraičių arba artimos vietovės gyventojas, prekiaavęs knygomis. Kadangi iš tos vietovės slapyvardžiu Knygnešis rašė Jonas Zaremba⁴, galima daryti išvadą, kad ir kriptonimas J.Z. galėtų būti to paties asmens. Tolesnė paieška tai patvirtino.

Aprašant straipsnius, atkreipiamas dėmesys į slapyvardžio semantinį ryšį su straipsnio tema. Slapyvardžiai Keleivis, Rinkikas, Ten buvęs ir pan. kartais būna atsitiktinai pritaikyti straipsnio temai arba pastovesni. Tame pačiame leidinyje jais pasirašo ne vienas autorius. Visa tai taip pat gali suteikti svarbios informacijos. Pavyzdžiui, 1912 m. "Viltyje" slapyvardžiu Latvis paskelbtas straipsnis "Lietuviai kunigai nesirūpina latvių katalikų reikalais Kurliandijoje"⁵. Nors "Lietuvių enciklopedijoje" nurodyta, kad taip pasirašinėjo M. Valeika⁶, bet atidesnis straipsnio nagrinėjimas galbūt padėtų nuspręsti, ar galėjo tuo metu vaisti-

ninku Giedraičiuose dirbęs žmogus rašyti apie Kuršo latvių reikalus. Tam išsiaiškinti gali prireikti ir išsamesnės analizės, papildomų šaltinių.

Atkreiptinas dėmesys ir į autoriaus požiūrį į aprašomus įvykius, reiškinius. Palankus vertinimas, pritarimas ar kritinis pasisakymas tam tikrais klausimais būna svarbūs aiškinantis slapyvardžius.

Šiuo etapu neišspręsimė visų problemų, tačiau išsamesnis susipažinimas su straipsnių turiniu gali suteikti nemažai informacijos, kurią toliau analizuojant, lyginant su žinomais faktais nustatomos arba patikslinamos autorių pavardės. Todėl bibliografinis aprašymas negali būti atliekamas mechaniškai, nes vėliau teks grįžti prie tų pačių leidinių, tikslinti įvairius faktus.

Slapyvardžiams atskleisti padeda įrašų grupavimas pagal įvairius požymius. Kartais autoriai išaiškėja susiejus diskusijos medžiagą, grupuojant įrašus sisteminė ar temine tvarka, pagal vietas, abėcėlę ir kitus būdus. Nagrinėjamo laikotarpio periodinių leidinių puslapiuose dažnai vykdavo diskusijos, kurių autoriai retai pasirašydavo tikrąja pavarde. Susiejus įrašus į vieną grupę, išaiškėja kai kurie autoriai. Būdingas atvejis - 1914 m. "Viltyje" vykusio diskusija dėl vakaro Plungėje⁷. Į kritiką atsakęs autorius pasirašė slapyvardžiu Vedėjas. Iš kitų dviejų straipsnių šiuo klausimu paaiškėjo, kad tai Plungės bažnytinio choro vedėjas Juozas Žilevičius.

Viename skirsnyje atsidūrę kokios nors mokslo šakos ar temos įrašai taip pat parodo, kas galėjo būti autorius, sukelia minčių, spėjimų, kaip tai patikrinti. Pavyzdžiui, 1912 m. rodyklės tautosakos skyriuje kriptonimu J.J. pasirašyto straipsnio įrašas, esantis greta J. Janonio užrašytos tautosakos įrašo⁸, kelia mintį, kad tai to paties autoriaus publikacijos. Juo labiau kad ir V. Biržiška nurodo, jog 1911 m. "Jaunime" tokiu kriptonimu yra pasirašęs J. Janonis⁹.

Grupavimo pagal vietas principas taip pat davė rezultatų. Pavyzdžiui, išdėscius įrašus apie Marijampolės ūkio draugijos skyrius vietovių pavadinimų abėcėlės tvarka, susidarė galimybė nustatyti arba patikslinti autorių pavardes. 1913 m. leidinyje "Žemė" apie Kalvarijos skyriaus susirinkimus kelis straipsnius slapyvardžiu Br.L. paskelbė B. Leonavičius¹⁰. Vienas straipsnis apie tą patį skyrių, pasirašytas Pr.L., tikriausiai yra to paties autoriaus. Tai panašu į korektūros klaidą. Tokių atvejų pasitaiko dažnai, o išryškėja jie įrašų grupavimo metu.

Slapyvardžių atskleidimo procesas vyksta ir redaguojant bibliografinę rodyklę. Visada pasitaiko netikslumų, pasirodo naujų publikacijų, iš kurių išaiškėja slapyvardžiais pasirašę autoriai. Todėl redaguojant leidinį toliau tikrinami ir tikslinami abejonių keliantys faktai.

Specifinių bruožų turi kiekvienos slapyvardžių rūšies atskleidimo metodika. Vienais atvejais reikia atsižvelgti į vienus požymius, kitais - į kitus. Tiriant kriptonimus, svarbu žinoti, kad autoriai (su nedidelėm išimtim) laikėsi taisyklės rašyti pirma vardą, o po to - pavardę. Vadinasi, pirmoji kriptonimo raidė ir reiškia vardą, antroji - pavardę

(K.B. - Kazys Bizauskas, P.K. - Petras Klimas ir pan.). Kai kurie kriptonimai atsiskleidė teisingai atspėjus, kad tai slapyvardžio santrumpa. Pavyzdžiui, J.K. - Juozas Kurmelis - Juozas Tūbelis, V.S. - Vareikių Stasys - Stasys Tijūnaitis ir t.t. Pirmoji kriptonimo raidė gali reikšti ir profesiją. Pavyzdžiui, K.M. - Mykolas Vaitkus (kun.). Ypač tai būdinga trijų raidžių kriptonimams. Pavyzdžiui, K.J.B. - Jurgis Bāltrušaitis (kun.). Todėl reikia tikrinti įvairius variantus. Vertingos informacijos suteikia papildomi priedai prie kriptonimo - stud., kun., dr., varg. ir kt. Tik tokie priedai padėjo nustatyti, kas pasirašė, pavyzdžiui, tokiais slapyvardžiais: Buchalt. B.B-tė - Bronė Buivydaitė, Kun. prof. dr. J.Nr. - Jurgis Narjuskas, Dantų kursų klausytoja Z.P. - Zofija Prapuolentė ir kt.¹¹

Dažnai pasitaikanti slapyvardžių rūšis - vardai turi savų problemų. Daug jų yra atskleistų, bet tokiais slapyvardžiais rašė ne vienas autorius, ir yra galimybė priskirti jį ne tam asmeniui. Pavyzdžiui, slapyvardžiu Kazys V. Biržiška¹² nurodo šešis pasirašiusius autorius, vienas iš jų - Kazys Binkis 1912 m. "Lietuvos žiniose". Mūsų užregistruoto tokiu slapyvardžiu pasirašyto straipsnio autorius¹³ taip pat rašė 1912 m. "Lietuvos žiniose", tačiau straipsnio tema ir kiti faktai vertė suabejoti, ar tai galėjo būti K. Binkis. Labiau tikėtina, kad apie įvykius Telšiuose rašęs Kazys yra Kazys Kerpauskas, iš tos pačios vietovės rašęs ir kitais slapyvardžiais. Iš užregistruotų 1912 m. slapyvardžiu Petras pasirašiusių asmenų buvo nustatyti septyni autoriai: iš Vabalninko Petras Bimba, iš Šeduvos Petras Butkus, Pilkviškių apyl. tautosaką užrašė Petras Meilus ir t.t.¹⁴

Nesunkiai identifikuojami slapyvardžiai, sudaryti iš vietovardžio ir asmenvardžio. Sugretinus įvairius faktus, patikslinus juos žinyviniuose leidiniuose, nustatyta, kad slapyvardžiu Daugėlių (Daugelių) Kazys 1912-1913 m. iš Odesos rašė Kazys Sleževičius (gimęs Daugėliuose, tuo metu mokėsis Odesos universitete). Panašiai buvo atskleisti slapyvardžiai Kuoriškės Pranas - Pranas Liūdžius, Margionių Simukas - Simonas Kvilonas, Rudynės Juozukas, Juozas iš Rudynės - Juozas Bakšys, Alovietis P.P. - P. Pačgalskis ir kt.¹⁵

Reikšmingos informacijos paieškai yra slapyvardžiuose, sudarytuose iš profesijos pavadinimo ir vietovardžio. Du sugretinti požymiai slapyvardžio pavadinime ir papildomos žinios padėjo atskleisti tokius slapyvardžius kaip Varėnos vargonininkas - Juozas Uogintas, Pašaltupio kunigas - Kazimieras Šleivys ir kt. Ne kiekviena paieška yra rezultatyvi, kartais pritrūksta žinių, bet pasitaiko nemažai sėkmingų atvejų.

Sunkiausiai identifikuojama slapyvardžių rūšis - alonimai. Dėl jų panašumo į pavardę kartais nekyla abejonių, kad tai ne tikroji autoriaus pavardė ir jį netikrinami. Pasitaiko, kad nežinomi slapyvardžiai palaikomi pavarde, pavyzdžiui, ruošiamoje spaudoje 1913 m. rodyklėje¹⁶ užregistruotas K. Žvalgys vėliau išaiškėjo esantis Kvėdarnos Žvalgys. Dėl neįprastos formos ir nepatikrinus "Lietuvių pavardžių žodyne" (Vilnius, 1985. T.1-2), pavardė palai-

koma slapyvardžiu, pavyzdžiui, P. Kerpė yra ne slapyvardis, o tikroji asmens pavardė¹⁷. Iš šios rūšies slapyvardžių, ištyrus įvairius šaltinius, nustatyta, kad Jonas Dangšas galėtų būti Jono Daukšo slapyvardis.

Norint įsitikinti tyrimo rezultatų teisingumu, reikia tikrinti įvairius variantus, gretinti keletą požymių. Vertingos informacijos suteikia vietovės pavadinimas, nurodytas periodiniame leidinyje, arba paminėtas straipsnyje. Tai padėjo atskleisti nemažai iš pirmo žvilgsnio sunkiai atspėjimų slapyvardžių. Pavyzdžiui, tik pagal vietovės paminėjimą buvo nustatytas kriptonimas V.A.B., kuriuo pasirašyti straipsniai buvo publikuojami 1912-1914 m. leidinyje "Pavasaris". Iš straipsnių tematikos, o ypač paminėtų vietovių, galima spręsti, kad autorius gyveno Sibire, tačiau vien to jam nustatyti neužteko. Viename straipsnyje 1912 m. autorius apgailestauja, kad "mažai ką galima išgirsti iš laikraščių apie Seredžius..."¹⁸. Išanalizavus minėtų kartotekų medžiagą, ištyrus, kas sieja šias vietas, pavyko nustatyti, kad taip pasirašinėjo Antanas Bružas, gimęs Seredžiaus valsčiuje ir 1906-1916 m. dirbęs vargonininku Sibire. Kriptonimo atskleidimas nekelia abejonių, o galutinai buvo patvirtintas aprašius 1914 m. "Pavasario" straipsnius ir suradus vieną iš jų pasirašytą V.A. Bružą.

Panašiu būdu išaiškėjo, kas slepiasi už slapyvardžių Dv., Dam. Dv., Dam. Dveigys, Dmz. Dveigys, kuriais pasirašinėti straipsniai 1912-1915 m. "Viltyje". Dalis jų susiję su Liepoja, dalis - su Telšių apskrities Dapšių kaimu. Su šiomis vietovėmis susijęs ir slapyvardžiu L. Kisytys pasirašinęs Leonas Kenstavičius, gimęs Židikų valsčiuje Dapšių kaime ir 1915 m. baigęs Liepojos gimnaziją¹⁹. Jam, be abejonės, priklauso ir minėti slapyvardžiai.

Patikrinti ar pagrįsti teiginį, kaip minėta, padeda žinios apie periodinį leidinį, jo turinį, bendradarbius, ideologinę kryptį ir t.t. Tai svarbu nustatant, ar galėjo vienas ar kitas autorius rašyti tame periodiniame leidinyje. Patvirtinti autorystę gali padėti straipsnio tema, autoriaus biografijos faktai ir kiti požymiai. Juos lyginant gaunami netikėti rezultatai. Pavyzdžiui, 1912-1914 m. leidiniuose "Pavasaris" ir "Šaltinis" dažnai sutinkamas slapyvardis Gurklieniškis (Gurklėniškis, Gurklėniškis). Palyginus visus straipsnius, pastebėta, kad dauguma iš jų - žinutės apie Antašavą bei artimas vietas, jaunimo gyvenimą, "Blaivybės" draugijos vietinį skyrių ir kt. Manoma, kad slapyvardis gali būti susijęs su vietovardžiu, bet žinių tolesnei paieškai neužteko. Suradus, kad 1910 m. "Šaltinyje" iš Antašavo rašyta slapyvardžiais Gurkiškių Mažeikaitis, G. Mažeikaitis, J. Mažeikaitis, kilo minčių tolesniam tyrimui. Kruopščiai patikrinus turimus duomenis, palyginus, kas sieja minėtus slapyvardžius su konkrečia pavarde, prieita prie išvados, kad taip pasirašytų straipsnių autorius yra J. Mažeika. Vienas šio autoriaus straipsnis 1912 m. pasirašytas ir pavarde²⁰. Jo pavardė paminėta periodiniuose leidiniuose kaip spaudos platintojo ir "Blaivybės" draugijos atstovo²¹. Tai irgi susiję su straipsnių tematika.

Taikant tokią metodiką, buvo atskleistas slapyvardis

Stud. J. D-nis. 1913-1914 m. "Ateityje" ir "Viltyje" paskelbti taip pasirašyti straipsniai apie Tartu universiteto Medicinos fakultetą. "Ateityje" 1912 m. vienas straipsnis apie Tartu miestą, studentų draugijas pasirašytas Stud. J. Dailidonis²². Sugretinus įvairius duomenis, iš santrumpos panašumo į pavardę, vėlesnio laikotarpio spaudoje aptiktą žinutę apie gydytoją Juozapą Dailidonį²³ išaiškėjo autoriaus vardas ir pavardė. Greta to, atsiskleidžia, kad kai kurie straipsniai, pasirašyti kriptonimu J.D., yra to paties autoriaus.

Slapyvardžio atskleidimo eigą akivaizdžiau galima paliustruoti dar vienu pavyzdžiu. Susipažinus su 1912-1913 m. medžiaga, kilo mintis, kad E. Žvagėnu pasirašęs autorius (vardas rašomas ir Ed., Edv.) galėtų būti Edvardas Turauskas. Nors slapyvardis savo forma panašus į pavardę, bet jo nėra "Lietuvių pavardžių žodyne". Inicialas ar vardo santrumpa panaši į minėto asmens vardą, o straipsniai susiję su dviem vietovėmis - Endriejavu ir Telšiais. E. Turauskas gimė Endriejave, tuo metu mokėsi Telšiuose. Autorius rašė apie moksleivių gyvenimą, doros ugdymą, ir matyti, kad jis jaunas, moksleiviško amžiaus žmogus. "Lietuvių enciklopedijoje" apie E. Turauską rašoma, kad jis buvo aktyvus visuomenininkas, spaudoje bendradarbiavęs nuo 1912 metų²⁴. Tačiau mūsų rengiamose bibliografinėse rodyklėse nei pavarde, nei žinomis slapyvardžiais 1912-1913 m. E. Turausko publikuotų darbų neužregistruota. Dėl minėtų duomenų kyla mintis, kad jie galėjo būti pasirašyti E. Žvagėno slapyvardžiu. Išsamesnė autoriaus biografijos analizė padėtų geriau pagrįsti tokį spėjimą.

Gali kilti klausimas, ar toks slapyvardžių atskleidimas yra patikimas, kaip išvengti klaidos. Galimybė suklysti nėra išvengiama, bet, nepasikliaujant vienu faktu, patikrinus ir palyginus keletą variantų galima gauti neabejotinų rezultatų. Žinoma, jeigu yra pakankamai užfiksuota reikiamų žinių įvairiuose šaltiniuose ir patikrinti visi argumentai už ir prieš. Tam reikia daug kruopštaus darbo. Kuo daugiau bus sukaupta pagalbinių duomenų, tuo daugiau galimybių nežinomiems, slapyvardžiais pasirašiusiems autoriams nustatyti.

¹ Lietuviškieji slapyvardžiai. - Vilnius, 1995. - T.1.

² Janonis O. Iš darbo su 1912-1914 m. provincijos korespondentų slapyvardžiais patyrimo // Bibliografijos žinios, 1993 : straipsnių rinkinys. - Vilnius, 1994. - P. 79-86.

³ Lietuvos bibliografija. Serija C. Lietuviškų periodinių leidinių publikacijos, 1912. - Vilnius, 1994. - D.1, p. 84-85.

⁴ Ten pat.

⁵ Ten pat. - P. 107.

⁶ Lietuvių enciklopedija. - Boston, 1965. - T. 32, p. 544.

⁷ Lietuvos bibliografija ..., 1914. - Mašinarštis.

⁸ Lietuvos bibliografija ..., 1912. - D. 1, p. 262.

⁹ Biržiška V. Lietuviškieji slapyvardžiai ir slapyraidės. - Mašinarštis.

¹⁰ Lietuvos bibliografija ..., 1913. - Spaudoje.

¹¹ Kauno apskrities viešosios bibliotekos (toliau KAVB) karto-

- ¹² Biržiška V. Lietuviškieji slapyvardžiai ir slapyraidės. - Kaunas, 1943. - D. 1, p. 35.
¹³ Lietuvos bibliografija ..., 1912. - D. 1, p. 130.
¹⁴ Ten pat. - P. 441.
¹⁵ KAVB kartoteka.
¹⁶ Lietuvos bibliografija ..., 1913. - P. 51.
¹⁷ Ten pat. - P. 246.

- ¹⁸ Lietuvos bibliografija ..., 1912. - D. 1, p. 122.
¹⁹ KAVB kartoteka.
²⁰ Lietuvos bibliografija ..., 1912. - D. 1, p. 43.
²¹ KAVB kartoteka.
²² Lietuvos bibliografija ..., 1912. - D.1, p. 252.
²³ KAVB kartoteka.
²⁴ Lietuvių enciklopedija. - T. 32, p. 50.

Summary

Characteristic Features of Methods in Identification of Pseudonyms

Irena BARTAŠIENĖ

Article describes the experience obtained by the National Bibliographic Division of the Kaunas District Public Library in clarifying pseudonyms during the investigation of Lithuanian periodical publications of 1912-1917.

Significant importance in carrying out this task had formation of card files of the personal and geographical names. Records about the correspondents of periodical publications found in these files allowed to obtain more specific information on the names and surnames of majority of them, also to define their identity with the disclosed pseudonyms from various sources. Further identification of pseudonyms is done during the formation of the

bibliographic publication, i.e., describing the publications, arranging the records, editing.

Specific features are distinguished in the clarification of different types of pseudonyms - kryptonoms, names, the latter being supplemented by the location names or profession, also allonyms. Article reveals that comparing various specifications - location, specialty of the periodical publication and its ideological trend, author's profession, facts from his biography, unknown authors were successfully disclosed. Also, this approach offers greater opportunities for checking and evasion of inaccurate decisions.

UDK 01.001+002.2(474.5)

Ar verta registruoti lietuviškus tekstus?

Aurelija RABAČIAUSKAITĖ

Bibliografijos ir knygotyros centras, K. Sirvydo 4, 2600 Vilnius

Daugiau kaip prieš ketvirtį amžiaus pasirodžiusiame "Lietuvos TSR bibliografijos" serijos A pirmame tome yra atskiras skyrius (ne priedas!) "Lietuviški tekstai knygoje kitomis kalbomis". Tie tekstai gana įvairūs, nors daugiausia vyrauja malda "Tėve mūsų" ir kalbos pavyzdžiai.

Knygos, turinčios tokių lietuviškų tekstų, irgi nevienodos. Jos skiriasi tiek turiniu, tiek kalba (dažniausiai lotynų, bet yra ir lenkų, vokiečių, rusų kalbomis), tiek pagaliau savo reikšme raštijos istorijai. Savaiame supranta, kad kuo senesnė knyga, tuo labiau vertinamas jos lietuviškas tekstas. XVI-XVII a. knygų su lietuviškais tektais yra ne itin daug, todėl reikia labiau susikoncentruoti ties XVIII a., kuris Vakarų Europoje vadinamas Švietimo epocha.

Iš viso šiose knygose yra užregistruoti 59 tekstai. Tai gi kyla klausimas, ar reikia pasitenkinti tuo, kas yra, ir nebeieškoti daugiau, ar kartu ieškoti ne tik lietuviškos knygos, bet ir lietuviškų tekstų.

Manoma, kad daugiausia dėmesio skiriama ne tekstams, o knygoms. Šios nuomonės šalininkai įsitikinę, kad svarbiau gausi lietuviškų knygų produkcija ir tinkamas jos bibliografavimas. Jų supratimu, tai aksioma ir mūsų ateities darbo gairės. Todėl ir dėžutės su lituanistinėmis kortelėmis, fiksuojančiomis knygas su galimais lietuviškais tekstais, buvo pašalintos iš darbo kambarių, kad netrukdytų bibliografams ir neblaškytų jų dėmesio.

Ar ši nuomonė nėra koreguotina? Neseniai gautas iš Berlyno nacionalinės bibliotekos lietuviškas tekstas ir antraštinis puslapis knygos, kurioje jis buvo išspausdintas, verčia tuo suabejoti.

Tas lietuviškas tekstas trumpas, vos vieno puslapio: 25 raidžių raidynas ir 20 skaitvardžių.

Šis tekstas yra knygoje, kurios antraštinis puslapis yra lyg įvadas į pačią knygą, išspausdintą 1743 m. Leipgice, garsėjusiame savo mokslinėmis knygomis, knygomis jaunimui ir vadovėliais.

124 Das Litthauische Alphabet.		Das Schwedische Alphabet.	
Alphabetum Lituanicum.		Alphabetum Suedicum.	
Figur.	Bedeutung.	Figur.	Bedeutung.
A a	a, ong	A a	a
B b	bė	B b	be
C c	čė, tje	C c	ce
D d	dė	D d	de
E e	ė, eog	E e	ee
F f	ef, efel	F f	fe
G g	gė	G g	ge
H h	cha	H h	he
I i	i pronom.	I i	ie
K k	ka	K k	ke
L l	el, eliel	L l	le
M m	em, emem	M m	me
N n	en, ena	N n	ne
O o	o	O o	oe
P p	pė	P p	pe
Q q	ku	Q q	qe
R r	er	R r	re
S s	es, es, es	S s	se
T t	t	T t	te
U u	u	U u	ue
V v	va	V v	ve
X x	ix	X x	xe
Z z	set, set	Z z	ze
z	set, set		

*) V hoc pro latino v habent, W vero pro Polonico Vu, hinc v neque in ling. Lith. neque Polon. usurpatur.